

Р. А. Штунюк,
заступник директора з навчально-виховної роботи
КЗ «Луцька загальноосвітня школа І–ІІ ст. № 11 – колегіум Луцької міської ради»

Формування особистості через активну художньо-творчу діяльність

Розглядаються питання важливості естетичного середовища для формування діяльної творчої особистості у контексті експериментально-дослідницької роботи школи.

Ключові слова: мистецтво, художньо-творча діяльність, естетична культура, творча особистість, експериментально-дослідницька робота.

Shtuniuk R. A. Formation of Personality Through Artistic and Creative Activity.

The importance of aesthetic environment for formation of creative personality in the context of experimental research of the school are considered.

Key words: art, artistic and creative activity, aesthetic culture, creative person, experimental research.

Мистецтво – це своєрідний камертон цивілізації, універсальний спосіб мислення, здатний формувати не просто людину розуму, а людину духовну.

Л. М. Масол

У 50-х роках ще не відомий світові як визначний педагог наш співвітчизник В. О. Сухомлинський, відповідаючи тим, хто суспільний прогрес убачав лише в освоєнні космосу, успіхах електроніки і кібернетики, в «Листах до сина» пророче сказав: «Якщо не поліпшиться виховання, ми наплачемся з математикою, електронікою і космосом... Найголовніший засіб самовиховання душі – краса. Краса в широкому розумінні – і мистецтво, і музика, і сердечні відносини з людьми». Це застереження є актуальним і сьогодні, бо мистецтво – найкоротший шлях до душі кожної дитини.

Педагогічним колективом нашої школи здійснювалася експериментальна перевірка створення культуротворчої моделі школи з естетичним середовищем, спрямованим на формування діяльної творчої особистості. Значний науковий та практичний інтерес становлять дані про стимулюючий вплив мистецтва на здібності школярів, на їх загальний розвиток, підвищення успішності.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що:

а) виокремлено й теоретично обґрунтовано коло достатніх і необхідних пізнавально-творчих якостей школярів (свідома мотивація значимої для учня самостійної творчості, здатність до діалогічної взаємодії із суб'єктами навчання й виховання

в естетичному середовищі, володіння уміннями художньо-творчої діяльності);

б) обґрунтовано ідею залежності успішної самореалізації означених художньо-творчих якостей учнів від сформованого естетичного середовища;

в) науково обґрунтовано й експериментально перевірено модель теоретико-методологічного забезпечення самореалізації творчих якостей учнів у процесі формування естетичного середовища (на управлінському, дидактичному, рефлексивно-діагностичному рівнях);

г) удосконалено діагностичний інструментарій для оцінки рівнів розвитку художньо-естетичної вихованості школярів;

ґ) уточнено систему критеріїв і показників якості сформованості естетичної культури школярів під час формування естетичного середовища.

У результаті дослідження визначено **основні критерії вихованості естетичної культури підлітків:**

– **емоційний** (є показником розвинутості чуттєвої сфери);

– **інтелектуальний** (відтворює міру розвитку інтелекту особистості та існування системи мистецтвознавчих і культурологічних знань);

– **мотиваційно-діяльнісний** (відтворює характер художньо-естетичних переваг і є показником естетичної поведінки);

– **комунікативний** (характеризує рівень розвитку вміння контактувати з іншими людьми в процесі міжособистісного і колективного спілкування).

Методичні публікації

На підставі даних психолого-педагогічної науки вичленено **рівні вихованості естетичної культури школярів:**

- відносно високий;
- вище середнього;
- середній;
- нижче середнього;
- відносно низький.

Отримані результати дозволили розробити систему мір і умов підвищення естетичної вихованості підлітків, що включає культурно-естетичне виховне середовище, в основі якого сполучаються активна художня діяльність підлітків, засвоєння кращих зразків світової й вітчизняної культури, вільна творчість, міжособистісне спілкування школярів, педагогів і батьків. На узагальнювальному етапі експериментальної роботи визначалась ефективність розробленої методики.

Оцінно-результативний компонент методики передбачає визначення **рівнів сформованості** естетичної культури підлітків засобами контрольних завдань естетичного спрямування та творчих робіт. Оцінка рівня сформованості естетичного сприйняття учнів здійснювалася за допомогою методу *факторно-критеріального моделювання*, який дозволяє виразити показники якості кількісною мірою, визначити сформованість кожного фактора естетичного сприйняття та якість сформованості цього процесу в цілому.

Проведений аналіз свідчить, що 29,5 % молодших та 24,1 % старших підлітків продемонстрували високий рівень сформованості естетичної культури.

Проведене дослідження, безумовно, не вичерпує всіх проблем, пов'язаних із формуванням діяльнісної творчої особистості. Тільки вирішуючи проблеми організації взаємодії школи та сім'ї в культурній підготовці школярів і розвиток професіоналізму вчителів, можливо сподіватися на суттєві зміни в духовній сфері нашого суспільства, пов'язані з підвищенням культурного рівня підростаючого покоління. Практика показує, що формування діяльнісної творчої особистості більш інтенсивно проходить у художніх колективах, оскільки вони активно займаються естетичною діяльністю. Тут здійснюється творчий підхід до будь-якого виду занять дитини. Відпрацьована система художньо-творчої діяльності учнів забезпечує роботу шести зразкових художніх колективів: фольклорний гурт «Волинські узори», вокальна студія «Заграва», ансамбль бального танцю «Лілея», ансамбль народного танцю «Вербиченька», театральна студія «Нова зірка», художній колектив «Народні ремесла».

Упродовж 2014–2018 рр. простежується динаміка підвищення результативності (перемог школярів) у конкурсах, фестивалях, виставках художньо-естетичного спрямування, тобто з навчальних дисциплін, що вивчаються поглиблено та відповідають профілю закладу.

Таблиця 1

Підсумки участі в конкурсах художньо-естетичного спрямування за останні 5 років

Навчальний рік	Міжнародні конкурси	Всеукраїнські конкурси	Обласні конкурси	Міські конкурси	Всього перемог
2013/2014	0	8	14	23	45
2014/2015	2	10	11	24	47
2015/2016	0	9	11	30	50
2016/2017	0	6	16	25	47
2017/2018	4	10	11	36	61
Разом	6	43	63	138	250

Показники динаміки естетичної вихованості вірогідно значимі, що зумовлено соціальною спрямованістю естетичної творчості.

Аналіз наявних оцінних матеріалів у сфері навчальної діяльності (накази про результати підсумкових контрольних робіт з художньої культури, рисунку і живопису, хореографії, музичних дисциплін за 2017/2018 н. р.) у сукупності з висновками, які отримали за допомогою соціально-психологічного дослідження, дозволяє розкрити закономірний зв'язок: зі створенням творчого освітньо-виховного середовища, адаптованого до потреб вихованців, можливий розвиток творчого потенціалу учня і вчителя. Дієвою вбачається *технологія організації дії виховного художньо-естетичного простору як механізму естетизації життєвого простору* учнів засобами мистецтва у позаурочний час.

У *структурно-змістовому плані* художньо-естетичний простір школи уявляється єдністю двох складників: власне *мистецьке життя* закладу і *художньо-предметне поле закладу*. Саме мистецтво створює міцну завісу від бездуховності суспільства. Дитина, що виховувалась засобами мистецтва, для якої створене відповідне середовище в школі, має інше бачення світу, інші погляди, вищі орієнтири. Перед школою та педагогічним колективом постає дуже важливе завдання: сприяти, щоб кожна дитина в майбутньому стала не просто членом суспільства, а інтелектуальною, ініціативною, творчою особистістю.

Отже, широке впровадження у навчально-виховний процес засобів мистецтва відкриває значний потенціал для самовдосконалення та самореалізації.

Основна мета естетичного виховання – це виховання культури почуттів. Головне завдання – розвинути у дитини здатність «приймати», «передавати», «трансформувати», тобто бути споживачем і творцем культури.

Література

1. Мистецтво. 5–9 класи: навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Затверджена наказом МОН України № 804 від 07.06.2017 р.
2. Просіна О. Мистецтво як один із головних предметів у школі. URL: <http://osvita.ua/school/reform/53347/>